

Bij de les (5, slot)

Tekst Bart de Coo

Het was een merkwaardige en ook wel wat frustrerende ervaring. We besloten een cursusbijeenkomst te houden op de bloeiende heide. Ik had besloten om de hoofdlijnen van de beginnerscursus te herhalen, dus de levenscyclus van de honingbij en hoe we dat met een 'veger' en het 'doppen breken' proberen te managen. Ik pas dan graag de simpele techniek van 'cold call' toe: probeer de cursist die antwoord moet geven op de vraag aan te wijzen door middel van loting, denk aan dobbelstenen of een hoge hoed met naamkaartjes. Handopsteken werkt niet zo goed, omdat je daarmee vooral ontdekt wie het antwoord al weet, terwijl je zo graag de cursisten wil bereiken die het antwoord nog níet weten. Bovendien wil je als docent weten waar de kennisgaten precies zitten, zodat je die kunt vullen.

Wie schetst mijn verbazing als blijkt dat ik nauwelijks antwoord krijg. Bij de simpelste vragen is de respons minimaal. Nu kun je denken dat ik als docent behoorlijk in gebreke ben gebleven: kennelijk heb ik slecht les gegeven, anders hadden ze het wel onthouden. Het omgekeerde lijkt me echter een inzicht dat dichterbij de waarheid ligt, al was het maar voor mijn eigen gemoedsrust: ik heb juist iets zeer verstandigs gedaan. Ik heb namelijk ontdekt dat de lessen minder effect hadden dan ik dacht. Aan het werk dus!

Cursusmap

In dit verband ben ik buitengewoon tevreden over de cursusmap die nu beschikbaar is voor de beginnerscursussen. Wat een voortreffelijk materiaal. Ik verneem overigens dat sommigen het woord 'map' wat badinerend vinden. Bijenteeltleraren, stop met eigenwijs zijn, dit is wat we nodig

hadden! Deze map, of dit boek zo u wilt, neemt niet alleen de cursist, maar ook de docent veel werk uit handen, omdat het materiaal keurig per les georganiseerd is, waardoor je ook als docent op een prettige manier in de juiste richting gestuurd wordt.

Heel mooi is verder het praktische deel dat netjes en overzichtelijk gescheiden is van het theorieeldeel. Ondertussen is de theorie die hoort bij een bepaald deel van de lessenreeks heel gemakkelijk te vinden, ook voor beginners. Ik maak ook geregeld gebruik van de vele verhelderende foto's van zaken die je niet altijd bij de hand hebt. Plezierig is de ruimte voor notities: als docent geef je nog wel eens een wenk die je de cursisten graag even wil laten noteren. De map is ook zeer compleet: alles wat je moet vertellen staat keurig uitgestald, vaak in kadertjes. Je vergeet nooit meer iets te vertellen of te laten zien.

Bepaal de voorkennis aan het begin van de les. Foto Richard de Bruijn

Leg praktische handelingen niet uit, maar doe ze voor. Foto Remco Schoonderwoert

Deze cursusmap gebruik ik dit jaar voor het eerst. In het verleden heb ik *Imkeren, hoe doe je dat?* (2003) van Friedrich Pohl gebruikt. Heel aardig boek, maar met name door de organisatie per les is de huidige cursusmap veel beter geschikt. Merkwaardig is verder dat Pohl totaal geen aandacht besteedt aan mislukte bruidsvluchten en aan de bijbehorende vraag wat je in dat geval moet doen. Hulde aan de onderwijscommissie!

Herhalen!

Maar even terug naar die bloeiende heide, waar een stel cursisten glazig zit te kijken. Op dat moment besluit ik om meer te gaan herhalen. Een zeer geschikt moment daarvoor is het begin van de les. Haal op dat moment altijd vragenderwijs de vorige lessen terug en bepaal de voorkennis. Dit moment is bovendien een mooie service aan de mensen die de vorige keer afwezig waren: laat de mensen die er wel waren de vorige les navertellen aan de verzuimers. Neem voor dat herhalen royaal de tijd en beantwoord de vragen die vervolgens opkomen volledig: kennis die niet aanwezig is, wordt niet spontaan geboren. Ik verwacht ook dat de keurig chronologisch georganiseerde map met de vele foto's beter aan kennis en begrip gaat bijdragen dan Pohl. Dat uitgebreide herhalen bij aanvang van de les heeft als bijkomend voordeel dat u de benodigde voorkennis activeert voor het vervolg van de les. Het belang van voorkennis kan nauwelijks overschat worden. Reeds aanwezige kennis bepaalt namelijk in zeer hoge mate wat wij leren, hoe wij leren en in welk tempo wij leren. Vergeet ook niet streng op te treden als u verkeerde kennis constateert: roei die uit met wortel en tak door snel de fout uit te leggen – niet te lang bij stil staan –, de juiste kennis te presenteren en die geregeld te herhalen.

Einddoel

Ook kunt u sterk bijdragen aan begrip en memorisatie door meer aandacht te besteden aan een helder beeld van het einddoel. U kunt zeggen tegen de cursisten: "Het doel van deze les is het maken van een veger. Als u dat begrepen heeft, dan is deze les geslaagd." Niet slecht, maar u en ik kennen de betekenis van het woord 'veger' al en we weten precies waarom we dat doen en wat het vervolg is en wij kennen de plaats van de veger in het verloop van het seizoen. Als al die kennis afwezig is, dan is de mededeling "we gaan een veger maken" weinig behulpzaam. Besteed dus bij aanvang van de les veel aandacht aan een scherp en volledig beeld van het einddoel, wat iets anders is dan een uitgebreide instructie.

Zie er zorgvuldig op toe dat iedereen snapt waar u mee bezig bent. Praktische handelingen leg ik niet uit trouwens: die doe ik voor, als het even kan iedere cursus weer met dezelfde kast, waardoor zo'n cursus volgens mij wel eens het karakter krijgt van een aangename 'soap'. Goede tijden, slechte tijden. Zou dát niet een deel van de aantrekkingskracht van onze liefhebberij kunnen verklaren? Een zeer belangrijk deel van haar bestaansrecht ontleent de NBV aan onderwijs en voorlichting. Ondanks alle kritiek die je er ongetwijfeld op kunt hebben – wat zijn we daar toch goed in – is het onderwijs op dit moment beter georganiseerd dan ooit. Geïnteresseerden weten onze cursussen dan ook makkelijk te vinden. Ik probeer er met toewijding aan mee te werken, bijvoorbeeld door erover te schrijven en het bovenstaande wat fanatieker in de praktijk te brengen, zodat mijn cursisten op de hei voortaan wat minder glazig kijken. Tot zo ver mijn cursusoverwegingen. Ik hoop dat ik u onderhouden heb. ●